Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

VNG
T.a.v. voorzitter VNG bestuur
Postbus 30435
2500 GK DEN HAAG

Directie Maatschappelijke Ondersteuning

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
1097348-DMO

Kenmerk afzender

Bijlage(n)
-

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Datum 22 APR. 2026
Betreft AZWA-afspraken D5 en D6 en financieringsinstrument

Geachte mevrouw Dijksma,

Met het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) hebben we samen met 19 andere partijen uit het zorg- en welzijnsdomein aanvullende afspraken gemaakt op het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Vanaf 2027 ontvangt u als gemeente financiële middelen om de afspraken waarvoor u verantwoordelijk bent uit te voeren. Hiervoor wordt een nieuwe specifieke uitkering (SPUK) opgesteld voor de jaren 2027 – 2029. Dit gebeurt in overleg met de VNG en de ministeries van VWS, BZK en Financiën. Het streven is deze SPUK, na besluitvorming door het kabinet, medio dit jaar te publiceren.

Om tijdig een goede begroting te kunnen maken en lopende activiteiten en afspraken voor 2027 en de jaren erna voor te kunnen zetten, geven we op uw verzoek met deze brief meer duidelijkheid. Zodat u ook gemeenten kunt informeren. In deze brief leest u meer over:

1. De afspraken uit het AZWA
2. Beweging en resultaten laten zien
3. Financieringsinstrument 2027 – 2029: een nieuwe SPUK
4. Welke middelen komen in de SPUK
5. Aanvraag en verantwoording
6. Ondersteuning van gemeenten bij AZWA-activiteiten

1. Afspraken uit het AZWA

De middelen binnen het AZWA zijn bedoeld om een brede maatschappelijke transformatie te ondersteunen: de beweging naar de voorkant, met meer focus op gezondheid, zelf- en samenredzaamheid en een toekomstbestendige eerstelijnszorg. Zo'n transformatie ontstaat in de haarvaten van de samenleving en laat zich niet centraal sturen, maar kan wel worden gefaciliteerd met ruimte, vertrouwen en passende financiering. Daarom is voor de financiering van de gemeentelijke taken gekozen voor een ontschotte[1] SPUK.

[1] In de Brede SPUK GALA en Sportakkoord II waren aanvankelijk (tot en met 2024) 'schotten' opgenomen waardoor middelen voor de verschillende aanpakken alleen voor die aanpakken konden worden ingezet.

Dit betekent dat de middelen die voor u bestemd zijn één budget vormen zonder exacte bestedingsvoorschriften per thema. Met deze middelen kunt u uw opgave uit het AZWA uitvoeren. Deze opgave wordt dit jaar uitgewerkt in een werkagenda in regionale samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraar, waarbij zorg- en welzijnspartijen worden betrokken. Door middelen integraal te benaderen kunnen gemeente en regio gerichter en effectiever investeren in gezondheid en welzijn. Interventies kunnen elkaar versterken en regio's kunnen accenten leggen waar de behoefte of energie ligt. Juist deze ruimte maakt het mogelijk om de maatschappelijke transformatie daadwerkelijk vanuit de samenleving vorm te geven, in lijn met de collectieve en brede kracht van het sociaal domein.

In het AZWA zijn afspraken gemaakt over basisfunctionaliteiten en een ontwikkelagenda op de leefgebieden kansrijk opgroeien, gezonde leefstijl, mentale gezondheid, vitaal ouder worden en gezondheidsachterstanden. De opgave voor de basisfunctionaliteiten is om de komende jaren toe te werken naar landelijke dekking. Voor de ontwikkelagenda gaat het om het verder ontwikkelen van aanpakken en komen tot onderbouwing en bewijslast over de verwachte zorgkostenbesparing met het oog op structurele verankering[2].

Ook zijn afspraken gemaakt over basisvoorzieningen in wijken en buurten die de basisfunctionaliteiten ondersteunen (sociale en gezonde basisinfrastructuur).
In onderstaande tabel staan de basisfunctionaliteiten en aanpakken uit ontwikkelagenda deel 1, en de basisinfrastructuur zoals opgenomen in het AZWA. Voor meer informatie over deze afspraken verwijs ik u naar het AZWA.

[2] In het AZWA is afgesproken: "Wat betreft de structurele financiering geldt dat indien aanpakken op deze ontwikkelagenda leiden tot een besparing in de Zvw of Wlz deze besparingen structureel kunnen worden ingezet in het sociaal domein en dat de uitvoering van de basisfunctionaliteit structureel wordt gefinancierd. Daarbij gelden de volgende voorwaarden: 1) voldoende bewijslast over de verwachte besparing; 2) de besparing wordt gerealiseerd door een intensivering van een bestaande of een nieuwe maatregel; 3) dekking voor de gehele looptijd van de maatregel; 4) een kabinetsbesluit via de reguliere begrotingsprocessen"

Directie Maatschappelijke Ondersteuning

Kenmerk
1097348-DMO

	D5 Basis-functionaliteit onderbouwd	D5 ontwikkel-agenda 1	Ontwikkel-agenda deel 2	D6 Basis-infrastructuur
Leefgebied	Maatregel	Maatregel	Maatregel	Maatregel
1. Mentale Gezondheid	• Laagdrempelige steunpunten EPA • Sociaal Verwijzen	• Mentale Gezond-heidsnetwerken (onder andere verkennend gesprek)	• Aanpak eenzaamheid • Wachttijd ondersteuning • Lotgenotengroepen • Toeleiden naar werk • Verslavingspreventie	• Inloopvoorzieningen Socaal en Gezond (buurt en ziekenhuis) (inclusief gezond-heidsloketten) • Lokaal team - hechte wijkverbanen eerstelijn (inclusief aansluiting jgz) • Coördinatie (gemeenten) versterken samen-werking medisch sociaal (inclusief regie uitvoering basisfunctionaliteiten) • (Mentale) Gezonde school
2. Vitaal ouder worden/ ouderen	• Valpreventie	• Ketenaanpak dementie (incl. preventie)	• Ketenaanpak vitaal thuis	
3. Leefstijl	• Ketenaanpak overgewicht en obesitas volwassenen	• Nicotinevrij	• Samenwerking ziekenhuis & gemeenten • Seksuele gezondheid	
4. Kansrijk opgroeien	• Kansrijke start: integrale gezinspoli en Nu Niet Zwanger	• Ketenaanpak overgewicht en obesitas kinderen • Kansrijke start: Rookvrije start	• Middelengebruik (roken, vapen, drugs, alcohol) • Mentale gezondheid jeugd • Stevig ouderschap • Gokken/gamen	• Lokale coalities Kansrijke Start • Buursportcoaches
5. Gezondheids-achterstanden verminderen en voorkomen		• Multiproblematiek aanpak (NPLV)	• Verhogen vaccinatiegraad • Aanpak armoede en schulden	• Suicidepreventie • Middelen SPUK IZA

2. Beweging en resultaten laten zien

We staan voor de uitdaging om te laten zien welke resultaten worden geboekt die de beweging ondersteunen en welke interventies bijdragen aan de doelen. Dit inzicht biedt ook de kans om waar nodig bij te sturen. En om te leren, te verbeteren en samen koers te houden op de maatschappelijke transformatie. Door ontwikkelingen systematisch te volgen en goede voorbeelden uit de regio en gemeenten te delen, kunnen we kennis opbouwen en succesvolle aanpakken breder toepassen. Het zichtbaar maken van voortgang en impact helpt bovendien om energie en betrokkenheid vast te houden bij alle partners die gezamenlijk werken aan de beweging naar voren.

3. Financieringsinstrument 2027 – 2029: een nieuwe SPUK

Het ministerie van VWS bereidt op dit moment een SPUK voor om de financiële middelen uit te keren aan gemeenten, zowel lokaal aan gemeenten als regionaal via het al bekende construct van een mandaatgemeente. Met de keuze voor deze financieringsvorm worden de middelen gekoppeld aan de doelen: het uitvoeren van de basisfunctionaliteiten (inclusief de ontwikkelagenda) en uitbouwen van de sociale en gezonde basisinfrastructuur.

De beoogde looptijd van de SPUK is drie jaar. Ter uitvoering van de afspraken zoals die in het AZWA zijn gemaakt, onderzoeken we met de gemeentefondsbeheerders wat vanaf 2030 een structurele bekostigingswijze is. Dit zal naar verwachting de vorm krijgen van een Bijzondere Fonds Uitkering (BFU). De BFU is een nieuwe financieringsvorm in het gemeentefonds, die nog in voorbereiding is met de herziening van de financiële-verhoudingswet.

4. Welke middelen komen in de SPUK

In deze SPUK worden verschillende middelen samengebracht[3]. Het gaat om:

- de AZWA-middelen voor de afspraken D5 en D6;
- middelen uit het Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg (HLO) voor gelijkgerichte mantelzorg en respijt- en logeerzorg;
- structurele GALA-middelen die verbonden zijn aan verschillende thema's en programma's, te weten: valpreventie, kansrijke start, respijtzorg en gezondheidsachterstanden;
- middelen die uit de doorbraakmiddelen zijn genomen om de basisfunctionaliteiten sneller te kunnen realiseren.

De middelen voor de Brede Regeling Combinatiefuncties landen niet in de SPUK AZWA.

De middelen voor de aanpak multiproblematiek in de NPLV-gebieden kennen een afwijkende uitkering en verdeling. Deze worden voor de periode 2027 – 2029 uitgekeerd aan de gemeenten die bij deze gebieden horen, dus niet aan de mandaatgemeente. In de structurele situatie na 2029 worden deze middelen volgens de gebruikelijke verdeling over gemeenten verdeeld.

Voor 2027 gaan de middelen voor mentale gezonde school naar de Gezonde School subsidie aan de GGD GHOR NL. Daarmee blijft de bestaande werkwijze van kracht waarbij samenwerking tussen de scholen, gemeenten en GGD(-adviseurs) belangrijk is. De gemeente is immers verantwoordelijk voor de integrale aanpak van de voorzieningen in een wijk.

De middelen voor de versterking van kennis en adviesrol van de GGD-en (ook onderdeel van de basisinfrastructuur afspraken), worden voor 2027 rechtstreeks vanuit de SPUK uitgekeerd aan de 25 GGD-en. De invulling van de rol blijft liggen bij gemeenten vanuit hun bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de publieke gezondheid.

Over de wijze waarop de AZWA-middelen voor mentale gezonde school en de kennis en adviesrol vanaf 2028 worden uitgekeerd, maken het ministerie van VWS en VNG in het eerste kwartaal van 2027 vervolgafspraken voor de jaren 2028 en verder.

Financieringsmiddel (bedragen x 1mln.)	Wat?	2027	2028	2029
SPUK AZWA	Lokaal	231	278	321
	Regionaal	194	235	169
	Kennis en coördinatierol GGD – direct aan GGD uitgekeerd	3	3	4
	Aan NPLV gebieden	15	21	25
Subsidie Gezonde School	Middelen (mentale) gezonde school naar GGD-GHOR	8	10	13
Totaal		451	547	532

Bij het vormgeven van de SPUK wordt in samenspraak met de VNG gekozen voor een evenwichtige verdeling tussen lokale (gemeenten) en regionale middelen

[3] Exclusief middelen (mentaal) Gezonde school in 2027

(mandaatgemeenten). In het AZWA is zowel de lokale als de regionale schaal belangrijk voor het maken van samenwerkingsafspraken en het organiseren van de uitvoering. Daarmee bouwen we voort op wat de afgelopen jaren in gang is gezet met de Brede SPUK GALA/Sportakkoord II (middelen voor gemeenten en deels GGD'en) en de SPUK IZA (middelen voor mandaatgemeenten ten behoeve van de regio).

Voor de toedeling van de middelen AZWA wordt vooralsnog rekening gehouden met de volgende uitgangspunten voor de verdeelsleutel:
- voor de middelen aan gemeenten: dezelfde verdeelsleutel als de brede SPUK GALA/Sportakkoord II;
- voor de middelen aan mandaatgemeenten: dezelfde verdeelsleutel als de SPUK IZA.

5. Aanvraag en verantwoording

In het voorstel dat nu wordt uitgewerkt, worden de middelen ambtshalve uitgekeerd aan gemeenten. Gemeenten hoeven hiervoor dus geen aanvraag in te dienen. Wel geldt als voorwaarde dat gemeenten de door het college van B&W goedgekeurde werkagenda aanleveren bij VWS. Deze werkagenda is de in het AZWA afgesproken aanvulling op het regioplan die dit jaar moet worden opgesteld. Als de werkagenda uiterlijk medio november 2026 wordt aangeleverd, kan het Rijk de middelen nog dit jaar uitkeren. Het ministerie van VWS voert geen inhoudelijke toets uit op de werkagenda.

Voor de financiële verantwoording wordt voor de Sisa rekening gehouden met een voorstel vergelijkbaar met de SPUK IZA en de Brede SPUK sinds de ontschotting in 2025. Dat betekent dat gemeenten jaarlijks verantwoorden over het totaal uitgegeven middelen, vanwege de integraliteit tussen de onderwerpen en de versterking van integrale aanpakken daarbinnen.

Naast de beperkte financiële verantwoording van deze SPUK, wordt met monitoring de voortgang op resultaten bijgehouden. Daarbij bouwen we voort op de huidige GALA-monitor. Ook wordt de regioscan op de basisfunctionaliteiten en lopende aanpakken, die de afgelopen maanden is uitgevoerd, de komende jaren herhaald.

6. Ondersteuning van gemeenten bij AZWA-activiteiten

Op onderdelen zal ondersteuning voor gemeenten nodig zijn, bijvoorbeeld voor de verbinding van lokale teams met hechte wijkverbanden of de gelijkgerichte mantelzorgondersteuning. Er is voor gekozen om geen AZWA-middelen vrij te houden voor ondersteuning maar dit op een andere manier te organiseren. Vanuit VWS zijde zijn hiervoor geen andere middelen beschikbaar.

Directie Maatschappelijke Ondersteuning

Kenmerk
1097348-DMO

Tot slot
Op basis van de gemaakte afspraken, is het belangrijk om de uitwerking en uitvoering voortvarend op te pakken. Het zwaartepunt van de activiteiten komt daarbij steeds meer te liggen bij de regionale en lokale partijen, waarbij gemeenten een cruciale rol hebben. Dat neemt niet weg dat wij waar nodig onze verantwoordelijkheid blijven nemen. Wij zien de uitwerking en uitvoering als een gezamenlijke opgave. En kijken er dan ook naar uit om in goede samenwerking de komende jaren het AZWA om te zetten in concrete resultaten.

Hoogachtend,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

Sophie Hermans

de minister van Langdurige Zorg,
Jeugd en Sport,

Mirjam Sterk